

Hösten 1997 utlyste de nordiska bokförlagen Natur och Kultur, Det norske samlaget och Forum tillsammans en barnbokstävling. Det svenska förlaget Natur och Kultur utsåg två vinnare: *Mörka skogen* av Cecilia Modig och *Leopardens sten* av Mats Tormod. Den förstnämnda vinnarboken utkom tillsammans med den danska och den norska under våren 1999 och recenserar här. *Leopardens sten* kommer först i september. De tre här recenserade böckerna har stora olikheter, men beskriver alla nutida barns vardag. Barnen är de kloka och insiktsfulla, medan de vuxna är mångt och mycket är besvärliga, okunniga och oförstående. Denna infallsvinkel är knappast originell i senare tids barnlitteratur, snarare legio. *Mörka skogen* av barnboksdebuterande Cecilia Modig känns som helhet mest fullgången, men också den norska *Kärlek på pinne från Ouagadougou*, av Ronnaug Kleiva har många förtjänster. *Pojken med silverhjälmen* av Hanne Kvist är en absurd samtidssats som inte riktigt funnit form och passande uttrycksmedel.

Kärlek på pinne från Ouagadougou

av Ronnaug Kleiva

Övers. Barbro Lagergren

Natur och Kultur 1999

Böcker med teman kring föräldrarnas skilsmässa är ofta förekommande i barnlitteraturen. Men så är ju också skilsmässor något som många barn råkar ut för. Betydligt oftare än föräldrar som dör, ett trauma som också det verkar vara existentiellt tacksamt att skildra, speciellt i böcker som vänder sig till mellanåldrarna (ungefär 9-12 år).

I Norge vann alltså Kleiva med det här friska bidraget den nordiska barnbokstävlingen. Som det svenska bidraget, handlar den om ensamhet och vilshenhet – och hur det är att leva med en av sina föräldrar som träffat en ny vän. Kleivas huvudperson Katja har, för övrigt likt lärdottern i TV-serien "Skärgårdsdoktorn", en mor som viger sitt liv åt utlandsarbete i Afrika. Liket flickan i TV-serien känner hon sig övergiven och missnöjd med de långa avstånden till mamman. Olikt flickan i TV-serien har Katja

en förstående hållning till moderns idealistiska arbete. Katjas ilska och besvikelser drabbar mest pappan och hans nya kvinna Petra.

Katja är inget hjälplöst offer, utlämnad till föräldrarnas göranden och tyckanden. Hon beskrivs som en kapabel flicka med hjärta och hjärna och ett i grunden gott självförtroende. Det är tvärtom pappan som beskrivs som aningen hjälplös och stundtals ohjälpligt hänvisad till dotterns godtycke. Även om författaren – naturligt nog – väljer att berätta huvudsakligen utifrån Katjas perspektiv, lyckas hon också fånga pappans situation. Pappans skuld känslor för skilsmässan antyds, liksom svårigheterna med att uppfostra en viljestark dotter i början av puberteten. Att författaren nyansrikt skildrar både dottern och pappan ger boken en särskild styrka. Detta slags dubbla perspektiv förser boken med djup och psykologisk tyngd, trots dess lättsamma ton.

Språket är koncist och kapitlen lika många som kapitelrubrikernas raska rubriker. En humoristisk, farig och lite distanserad berättarteknik genomsyrar berättelsen. Något eftertänksamt eller långrandigt psykologiserande får inte plats här. Det verkar heller inte nödvändigt. Ibland visar sig vardagens hurtiga ordspråk i själva verket vara det sannaste som finns. "Det är som det är" blir Katjas slutsats. Att våga säga det kan vara avgörande.

Mörka skogen

En sommar i Ademirs liv

av Cecilia Modig

Natur och Kultur 1999

Liksom *Kärlek på pinne från Ouagadougou* handlar Modigs bok om ett sommar-

Ronnaug Kleiva

Kärlek på pinne från Ouagadougou

Natur och Kultur

VINNARBOK
Barnlitteratur

lov och hur det kan vara att tillbringa det tillsammans med en av föräldrarna och pappans nya kvinna eller mammans nya man. Att bo tillsammans i en liten stuga, att tvingas umgås med människor man knappt känner och de problem (och glädjeämnen!) som uppstår i nya relationer är givetvis en realitet för många barn och ungdomar. Att återge detta i skönlitterär form är därför passligt och relevant. Det är därför inte märkligt att två av de nordiska vinnarböckerna rör sig kring dessa teman. Men där den norska boken är snabb i replikerna, ironisk och lite schvungfull, är den svenska eftertänksam och lugn. En sorts stillsam humor präglar Modigs bok.

Gemensamt för den svenska och norska boken – som alltså i övrigt är mycket olika – är också att båda berättas i jag-form. I *Mörka skogen* är "jag" en pojke i 10-årsåldern som heter Ademir. Han har en nyfiken, lite prövande inställning till livet, och Modigs gestaltning av pojken känns helguten och fräsch. Den första presentationen av Ademir får läsaren genom en klassrumssituation: under en lektion faller Ademir i tankar över att behöva tillbringa sommaren med mammans nya karl och hör därför inte frökens frä-

Cecilia Modig

Mörka skogen

En sommar i Ademirs liv

Natur och Kultur

VINNARBOK
Norska barnboksstämman

ga. Han blir utskrädd. Många kan nog känna igen sig i den situationen!

Först efter flera sidor får vi veta att Ademir och hans mamma kommer från Bosnien och att Ademirs pappa blev skjuten i kriget. Mamma gråter ibland över allt och alla hon förlorat och säger till Ademir att de ska flytta tillbaka. Men Ademir, som var så liten när han kom till Sverige att han inte har några minnen eller rötter i det gamla hemlandet, tycker det verkar grått och sorgligt i Bosnien. Modig berättar med en i bästa mening enkel och naturlig saklighet och med ett läsartilltal som är respektfullt och ärligt. Den mälda ironin kommer till uttryck genom Ademirs tankar, till exempel när mammans nya man Arne introduceras:

"Han [dvs Arne] säger att han inte har någonting emot invandrare, tvärtom. Han säger att han tycker om barn också. Det sa han när jag träffade honom första gången. Jag förstår inte vad han menar med det. Jag tycker inte om barn, tror jag. I varje fall inte Terés eller Fredrik och Micke, som verkar njuta av att plåga andra, till exempel mig. Tycker jag om invandrare? Jag vet inte. Mamma tycker jag om förstås. Och Sari är väl invandrare eftersom hon kommer från Finland. Men i skolan finns det en stor kille som är från Iran, eller Chile är det kanske. Han brukar ha kniv med sig och jag går långa omvägar om jag får syn på honom."

Det är vad Ademir upplevde under några intensiva sommarveckor på landet som är bokens huvudsakliga innehåll och behållning. Att bli berre över sig själv – som Ademir blir – och att våga vara i Mörka skogen beskrivs som att våga åka berg-och-dalbanan på Gröna Lund första gången! Skrämmande och fantastiskt på samma gång, alltså.

En skeptiker skulle kunna göra sig lustig över det rörande slutet. Men med en aning generös fantasi, ska man faktiskt också kunna medge att verkligheten ibland inrymmer sådana positiva överraskningar. Så det så!

Pojken med silverhjälm

av Hanne Kvist

Översättning av Niels Halkjær

Natur och Kultur 1999

Det är en underlig och rätt misslyckad bok, som utgör det danska bidraget i den nordiska barnbokstävlingen. Det finns en oerhörd kyla i berättandet som inte är avsiktlig, men svår att förstå sig på. Lika iskallt blir det understundom som första kapitlets rubrik "Som kycklingar i en frysdisk". Rubriken är ett citat från pojken Jons pappa och det är vad han säger när familjen är på väg hem från BB. Familjens nytillskott, den lilla dottern och Jons lillasyster, uppskattas inte av någon av föräldrarna, men Jon tycker att hon är söt. Moderns missnöje yttrar sig i ett neurotiskt städande! Hon anser nämligen att man ska hålla snyggt omkring sig "även om man har två ungar som kladdar och ställer till".

Naturligtvis menar Kvist att vara ironisk, men satiren når inte fram. De berättartekniska greppen saknas, liksom förmågan att balansera det isiga med någon form av mildrande humor. Den kantiga och vardagliga texten lyfter aldrig till det

orimligas höjder som en sådan här absurd historia kräver. Jag anar en intention att vara frisk, från och okonventionell, men författaren har inte medel att nå dit. Det blir bara platt och plump.

Den lilla babyflickan föds med lyte, hon har små tunna vingar på sin rygg. Förmodligen bidrar detta faktum till föräldrarnas missnöje och besvikelse, fast detta uttalas knappast. De anser att hon bör omhändertas och säljer (!) flickbarnet – till Jons förfäran. Han bestämmer sig för att ge sig ut och leta efter henne. På vägen möter han en bullrig, men rättänkande hjälpare, en vän i nöden. Porträttet av den öldrickande lastbilschauffören är bokens behållning, här finns konturer och djup.

Pojken med silverhjälm – det är förstås Jon. Och likt riddartidens hjältar i rustning, drar han ut i strid för att rädda sin lilla syster. Slutet är ganska spännande och en välvillig tolkning skulle kunna vara att läsa boken rakt upp och ner som en äventyrsberättelse. Fast det var nog inte författarens avsikt!

Cecilia Östlund

Hanne Kvist

Pojken med silverhjälm

Natur och Kultur

VINNARBOK
Norska barnboksstämman